

Wyrok z dnia 6 sierpnia 1998 r.

II UKN 14/98

Wypadkiem przy pracy rolniczej jest zdarzenie nagłe, wywołane przyczyną zewnętrzną, pozostające w związku z wykonywaniem czynności, które służą prowadzeniu działalności rolniczej lub pozostają w czasowym, przyczynowym lub funkcjonalnym związku z jej wykonywaniem, także poza terenem gospodarstwa rolnego (art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 6 sierpnia 1998 r. sprawy z wniosku Stanisława R. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w Z.W. o jednorazowe odszkodowanie, na skutek kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 23 czerwca 1997 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w Z.W. z dnia 6 listopada 1996 r. [...] ustalając, że wypadek, jakiemu uległ Stanisław R. w dniu 19 września 1996 r. był wypadkiem przy pracy rolniczej.

U z a s a d n i e

Na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189) Rzecznik Praw

Obywatelskich w dniu 7 stycznia 1998 r. wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 23 czerwca 1997 r. [...], oddalającego odwołanie wnioskodawcy Stanisława R. od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w Z.W. z dnia 6 listopada 1996 r., odmawiającej wnioskodawcy przyznania jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej. Wnoszący kasację zarzucił naruszenie prawa materialnego - art. 11 ust. 1 pkt 4 i art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o u.s.r.) w związku z art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) i § 14 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 października 1975 r. w sprawie zasad i trybu orzekania o uszczerbku na zdrowiu oraz wypłacania świadczeń z tytułu wypadków przy pracy, w drodze do pracy i z pracy oraz z tytułu chorób zawodowych (Dz.U. Nr 36, poz. 199), w następstwie czego domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przyznania wnioskodawcy jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej.

Zdaniem skarżącego, wypadek drogowy, jakiemu uległ będący synem właściciela gospodarstwa rolnego, wnioskodawca w dniu 19 września 1996 r. podczas odwożenia jednej z osób biorących udział w zbieraniu ziemniaków (bratowej) w ramach tzw. odrobku, nosił wszelkie cechy wypadku w związku z pracą rolniczą w rozumieniu art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy o u.s.r. Związku tego nie przerwało spożycie przez wnioskodawcę posiłku (kolacji) po zakończeniu pracy w polu, albowiem uzasadnione miejscem zamieszkania i porą dnia odwożenie bratowej, odwzajemniającej usługę rolniczą, wynikało z kontynuowania działalności pozostającej w związku z wykonywaniem czynności rolniczych, skoro wystąpiło podczas pokonywania samochodem osobowym drogi z pracy rolniczej, która do chwili wypadku (czołowego zderzenia z jadącym z naprzeciwka pojazdem), nie była przerwana (art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wstępnie należało sygnalizować dopuszczalność kasacji wniesionej w dniu 7 stycznia 1998 r. w trybie art. 12 ust. 3 ustawy nowelizującej KPC, który umożliwia zaskarżenie prawomocnego orzeczenia tylko w okresie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się (wyroku Sądu Wojewódzkiego w Łodzi z dnia 23 czerwca 1997 r.). Termin ten został dochowany, albowiem zgodnie z treścią art. 363 § 1 KPC orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. Od zaskarżonego kasacją wyroku Sądu pierwszej instancji przysługiwała apelacja, której termin - dla strony nie żądającej sporządzenia uzasadnienia tego orzeczenia w terminie tygodniowym od ogłoszenia jego sentencji upłynął po dwóch tygodniach od ostatniego dnia, w którym możliwe było żądanie uzasadnienia wyroku (art. 369 KPC).

Kasację należało uznać za uzasadnioną wobec naruszenia przez Sąd Wojewódzki zarzucanych w niej przepisów prawa materialnego, w szczególności wobec błędnej wykładni pojęcia wypadku przy pracy rolniczej w rozumieniu art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Norma ta uznaje za taki wypadek nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas wykonywania poza terenem gospodarstwa rolnego zwykłych czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo w związku z wykonywaniem tych czynności. Równocześnie przepis ten nie precyzuje, co należy rozumieć przez zwykłe czynności rolnicze lub czynności związane z prowadzeniem działalności rolniczej. Nie jest on wszakże normą szczególną lub wyjątkową, przeto wyraża zasadę kwalifikowania za wypadki przy pracy rolniczej wszystkich zdarzeń, które wypełniają ustawowe warunki kreujące z mocy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wypadkowe zdarzenia przy pracy rolniczej.

W konsekwencji, wypadkiem przy pracy rolniczej w rozumieniu analizowanego przepisu będzie każde nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną pozostające w związku z wykonywaniem, podczas i poza terenem gospodarstwa rolnego typowych czynności rolniczych, tj. takich czynności, które służą prowadzeniu działalności rolniczej lub pozostają w czasowym, przyczynowym lub funkcjonalnym związku z wykonywaniem tych czynności. Tak rozumiana norma prawa materialnego przekreśliła dokonaną przez Sąd Wojewódzki restrykcyjnie zawężającą wykładnię, która doprowadziła do nieuzasadnionej odmowy zakwalifikowania jako wypadku przy pracy rolniczej - wypadku drogowego, jakiemu uległ domownik rolnika odwożący inną osobę (bratową) do jej miejsca zamieszkania po zakończeniu czynności rolniczych

(zbierania ziemniaków). Trafnie argumentowała kasacja, że takie zachowanie się wnioskodawcy można uznać za adekwatną i normalną usługę pozostającą w bezpośrednim związku z zakończeniem wykopków, która była uzasadniona odległością oraz porą dnia, przez co bez wątpienia pozostawała w normatywnie określonym związku z prowadzeniem szeroko rozumianej działalności rolniczej. O braku przesłanek do uznania zdarzenia za wypadek przy pracy rolniczej można by twierdzić jedynie w sytuacji, gdyby bratowa nie została zwerbowana do pracy rolniczej w ramach wzajemnej pomocy rodzinnej, ale odbyła wizytę towarzyską, zakończoną grzecznościowym odwiezieniem jej do domu przez poszkodowanego. Dlatego należało wskazać za Sądem Wojewódzkim jedynie, że wprawdzie dla poszkodowanego domownika odwiezienie bratowej nie nastąpiło w drodze powrotnej z miejsca wykonywania czynności rolniczych w rozumieniu art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy o u.s.r., ale skoro Sąd ten trafnie przyjął, że dla osoby odwożonej była to droga powrotu do domu z miejsca wykonywania umówionych czynności rolniczych, to jej odwiezienie przez poszkodowanego nastąpiło w związku z wykonywaniem czynności rolniczych w rozumieniu art. 11 ust. 1 pkt 3 tej ustawy.

Powyższe prowadziło na podstawie art. 393¹⁵ KPC do zreformowania zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji rolniczego organu rentowego przez ustalenie, że wypadek, jakiemu uległ Stanisław R. w dniu 19 września 1996 r. był wypadkiem przy pracy rolniczej, co zobowiązuje ten organ do ustalenia uszczerbku na zdrowiu poszkodowanego i wypłaty stosownego jednorazowego odszkodowania.

=====